

Är vi européer?

Bankdirektör Tore Sellberg frågar sig i denna artikel om svenskarna verkligen vill räknas som européer. En markant förskjutning i den officiella svenska inställningen i EEC-frågan har skett på sistone. Opinionen förefaller ledas av gatuteaterspelande Dramatenelever, bondeprovincialister och socialist-nationalister. De ekonomiska argumenten har hittills dominerat debatten. Ett utvidgat EEC kommer emellertid att bli ett dynamiskt centrum för samarbete i fråga om forskning, sociala frågor, kulturyttringar och samhällsutveckling i vidaste mening. Sverige har ej råd att stå utanför ett sådant samarbete.

När opinionen i EEC-frågan förefaller att ledas av elever från Dramatens elevskola som spelar skatuteater, är det möjligen en överloppsgärning att försöka säga något, men Sokrates ansåg som bekant att det var än värre att upphöra med att argumentera. Detta kanske gäller även idag? Den markanta glidningen i den svenska officiella inställningen till EEC-frågan som skett på sistone kan troligen med fog sägas vara initierad av gatuteatern i höstas. Ansvaret för den svaga informationen och dåliga debatten får emellertid delas av alla.

Det är få som försökt se allmän-europeiskt på EEC-frågan. De som varit positiva till en anslutning till EEC, har nästan uteslutande anfört ekonomiska argument från en renodlat provinsial synvinkel. Man har dessutom agerat på ett sådant sätt att det framstått som ett livsviktigt intresse för industrin och i synnerhet storindustrin att Sverige skulle ansluta sig till EEC. Det är inte konstigt att dylikt agerande framkallat motaktioner. Hela uppläggningsen är orimlig. Den enda grupp som ur ekonomisk synpunkt kan vara ointresserad av en EEC-anslutning är just storindustrin. Den har möjligheter att integrera och kompensera sig för eventuella marknadssvårigheter. Men vi alla andra har inte dessa möjligheter. För oss har det direkta ekonomiska konsekvenser om och hur en anslutning eller anknytning gestaltar sig.

Nationell självtillräcklighet

Ändå är det orimligt att låta de ekono-

miska argumenten från den provinsiella utgångspunkten helt dominera debatten. Det är egentligen också något ganska nytt och otraditionellt för svensk politik. Vi har inträtt i många organ och organisationer och deltagit i många aktioner i den klart uttalade avsikten att befrämja europeiskt och internationellt samarbete. Vi var t ex särskilt aktiva vid startandet av EFTA i den icke dolda avsikten att detta organ skulle tjäna som brohuvud för inträde i den Europeiska gemenskapen. Nu förs diskussionen som om vi inte hade något som helst intresse för europeiskt samarbete utom möjligen för snöd vinnings skull. Detta är ett märkligt återfall i nationell självtillräcklighet och motbjudande materialism. Men det är också en omöjlighet. Även om vi aldrig så hett önskade föra denna självtillräckliga politik är våra möjligheter därtill i högsta grad begränsade.

Med eller mot vår vilja kommer vi inte ifrån det internationella beroendet som i väsentlig grad just är ett europeiskt beroende. Vi kan inte mäla oss ur dessa sammanhang hur lidelsefullt dramatenelever och andra insiktsfulla opinionsbildare än önskar det. Detta har man tidigare klart insett och demonstrerat insikten en mångfald gånger i praktiskt handlande. Vi deltar aktivt i Europarådet, FN, IMF, OECD, Klubb 10 m m i full insikt om att vårt öde är förbundet med Europas. Vår situation just nu åskådliggör besvärande tydligt detta fasta beroende. Vi befinner oss i ett läge där konjunkturdämpningen skett mycket snabbt – långt snabbare än man väntade för bara några må-

nader sedan och där arbetslösheten ökar oroväckande. Ändå har vi en mycket hård penningpolitisk åtstramning, som borde lättats för 8–10 månader sedan om man skulle följt vad de interna konjunkturindikatorerna utpekar. Men det har vi helt enkelt inte haft möjligheter att göra. Vi är beroende av den internationella utvecklingen och har inte frihet att föra en politik som är anpassad efter det egna konjunkturläget, utom möjligen om vi samtidigt totalreglerar ekonomin.

Djupare sett har vi därför inget val i egentlig mening. Vi kommer inte ifrån beroendet hur vi än själva väljer, men vi kommer självfallet att missa en hel del om vi är ovilliga, reserverade och negativa. Vi har det så bra relativt sett att vi borde kunna tåla att avstå från de rena direkta ekonomiska fördelar en EEC-anslutning skulle innebära. Men det är väl inte dessa direkta ekonomiska fördelar som är de intressantaste. Dessa kan för övrigt åtminstone delvis uppnås genom ett handelspolitiskt arrangemang av något slag, men vi skall för allt i världen inte tro att vi i så fall får dessa förmåner för våra blåa ögons skull.

Socialt och kulturellt samarbete

Det är emellertid konsekvenserna på en rad andra områden som på lång sikt förvisso är av större vikt. Ett med hälften av EFTA-länderna utökat EEC kommer säkerligen, när man nu trampat ur barnskorna, att bli ett dynamiskt centrum för skapande insatser på alla områden även om dessa senare är stora och nog så betydelsefulla. Det kommer att bli ett sam-

arbete ifråga om forskning, sociala frågor, kulturyttringar, samhällsutveckling i vidaste mening, osv. Det är väl tänkbart att vi för en tid kan ha råd att stå utanför allt detta, men på längre sikt vore det förvisso högst besvärande.

Detta är ändå bara en del av frågeställningen. Bör vi inte i stället någon gång fråga oss om vi inte har något att ge Europa, något att bidra med i detta samarbete, och vill vi verkligen ställa oss utanför möjligheten att vara med att utforma det framtida Europa? Utan att ett ögonblick falla offer för den nationella hybris som alltmer gör sig gällande i debatten tror jag man vågar säga att Sverige ändå gjort en del speciella inmutningar på viktiga områden som vi borde ha möjlighet att berika ett europeiskt samarbete med. Har vi då inte så mycket samhörighetskänsla kvar att vi vill göra dessa insatser i samarbete och eventuellt få chansen att återgälda något av allt det Europa bidragit med till vår egen utveckling?

Vi har med tur och skicklighet hävdade oss bra på det ekonomiska området, och för att vara en liten nation är vår vetenskapliga och kulturella ställning numera också väl hävdad. Tegnér kunde dock säkerligen med full rätt förkunna att »blott barbariet var en gång fosterländskt». Ingen annan än dramatenelever eller likasinnade kan väl förneka att vi står i en stor ekonomisk, vetenskaplig och kulturell obligation till Europa.

Om man menar allvar med avspänning och internationellt samarbete, kan ju inte detta blott gälla de längst bort belägna och

mest annorlunda länderna. Det måste väl ändå i främsta rummet gälla grannarna och länder med vilka en ekonomisk, vetenskaplig och kulturell gemenskap vuxit fram sedan sekler. Här utmålas emellertid den Europeiska gemenskapen som ett reaktionärt monstrum. Det är naturligtvis inte så att jag tar patenterade vänsterförvriddningar på allvar, men även från högt uppsatta myndighetspersoner får man stundom höra att vi egentligen är alldeles för »bra» och för »fina» för att passa i det usla och efterblivna kontinentaleuropeiska sällskapet. Man får till och med höra att vi skulle tvingas frånga vår socialpolitik, arbetsmarknadspolitik, lokaliseringspolitik och jag vet inte allt vad man räknar upp. Alla insiktsfulla inser att detta är skärt nonsens i den mån det inte är medvetna förfalskningar.

Wernerplanens målsättning

Wernerplanen har utmålats som speciellt farlig och det skall klart utsägas att den syftar till ett ingående samarbete på väsentliga ekonomiska områden som kan leda till överstatliga organ och beslut. Om detta yttersta syfte kommer att realiseras vet ingen ännu. Men vad man verkligen beslutade i Bryssel för några veckor sedan det var »att åstadkomma en tillfredsställande ekonomisk tillväxt, full sysselsättning och stabilitet inom gemenskapen samt att undanröja regionala och strukturella olikheter, liksom att förstärka gemenskapens bidrag till det internationella samarbetet». Jag tycker mig känna igen detta och har läst praktiskt taget identiska målfor-

muleringar i samtliga svenska politiska partiers program under de senaste 20 åren. Vad är så avskräckande i att man även på den europeiska kontinenten går in för dessa helt konformistiska målsättningar?

Det är oomtvistligt att kompromissbeslutet i Bryssel pekar fram mot ett mera omfattande ekonomiskt och monetärt samarbete som har till yttersta syftemål en fullständig ekonomisk och monetär union. Men vad är det för märkvärdigt i detta? Romfördraget har dock hela tiden syftat till en gemenskap som kan och bör utsträckas till allt vidare områden. Nu argumenterar man på det mest hårresande sätt. I och med Wernerplanen ser det verkligen ut som det skulle bli ett ganska vittgående och djupgående samarbete inom den Europeiska gemenskapen. Detta finner man utgöra välgående skäl för att skärpa reservationerna i den svenska inställningen. Annars brukar det väl vara så att när ett samarbete verkligen blir vad det var avsett att bli, då först är det av intresse att vara med. Här har man helt vänt på steken och säger att så länge det inte förefaller att bli någonting av samarbetet, då vill vi gärna vara med, men nu när det verkligen börjar ta form och innehåll, då vill vi helst stå utanför.

Neutralitetsproblemet

Det är klart att man åberopar alliansfrihet och neutralitet, men det är att stoppa huvudet i busken. Vi bör förbehålla oss rätten att själva bestämma vad som är förenligt med alliansfrihet och neutralitet. Skulle den Europeiska gemenskapen tvinga

oss till medlemskap i NATO är saken klar. Men detta har såvitt jag vet inte framkastats i något sammanhang. Vi är med i en rad organisationer vilka det, tex enligt den schweiziska tolkningen av begreppet neutralitet, inte är förenligt att vara med, så varför skulle vi inte kunna vara med i en till om vi själva har viljan därtill.

Gör vi för övrigt intryck av att vara neutrala eller ådagalägger vi en vilja att vara det? Vi ger råd och förmaningar, tar ställning och mäter skäppan full till dem vi vill näpsa och mästra. Den franske ekonomen Jean Parent, som nyligen givit ut en mycket fin och sympatiskt stämd bok om Sverige, säger syrligt i anknytning till resonemang om den svenska neutraliteten: »Svenskarna tenderar ofta att spela rådgivare och att döma andras handlingar»... »Detta synes ibland irritera de berörda, men i sista ändan utan större fara, eftersom det mest är munväder. Regeringen och svenska folket vet att även om ordet är fritt, så är deras möjligheter att manövrera i den aktuella verkligheten tämligen begränsade.»

Minskad USA-dominans

Utvecklingen inom EEC borde för övrigt passa vår speciella tappning av neutraliteten som hand i handske. Vår neutralitet har ju under senare år alltmer kommit att bli liktydig med USA-fientlighet. Det finns en faktor som framför andra drivit fram den större handlingsberedskap till ökat samarbete som nu gör sig gällande inom EEC. Det vore överdrivet att säga att det är USA-fientlighet, men en nära

Till regeringens Erhånds historis

släktskap finns. Det är framför allt viljan att göra sig oberoende av USA och isynnerhet USA-dollar som drivit på samarbetet. En företrädare för kommissionen säger till Business Week: »Rörelsen mot ekonomisk och monetär union betyder slutet på amerikansk dominans i Europa».

Det bör klaffa väl med den officiella

svenska inställningen. Om de insåg sammanhangen borde det t o m passa många i den brokiga skara som nu drar i härnadståg mot EEC. Dramatenelever, bondeprovincialister, vänsterpatrioter, socialistnationalister och hybrissvenskar bör väl inte ha något emot att USA och dollarkapitalismen blir litet vingklippta!

Det är en intressant och viktig fråga som behandlas i boken. Den handlar om den svenska positionen i förhållande till den nordiska gemenskapen och den europeiska ekonomiska unionen. Boken är en utvärdering av den svenska politikens framgångar och misslyckanden under de senaste åren. Den innehåller också en kritisk analys av den svenska ekonomiska situationen och de utmaningar som ligger frammanför. Boken är värd att läsa för alla som är intresserade av den nordiska gemenskapen och den europeiska ekonomiska unionen.

Utvecklingen har varit mycket snabb och förändringarna stora. Det är viktigt att se till att den svenska ekonomin håller jämna steg med den nordiska gemenskapen och den europeiska ekonomiska unionen. Detta kräver en fortsatt satsning på utbildning, forskning och utveckling. Det är också viktigt att stärka den svenska näringslivet och dess konkurrenskraft. Detta kan göras genom att främja innovationer och nya tekniska lösningar. Slutligen är det viktigt att stärka den svenska arbetsmarknaden och den svenska välfärden. Detta kan göras genom att främja utbildning och yrkesutbildning.

Det är också viktigt att stärka den svenska utrikespolitiken och den svenska rollen i den nordiska gemenskapen och den europeiska ekonomiska unionen. Detta kan göras genom att främja samarbetet mellan länderna och genom att stärka den svenska positionen i de internationella organisationerna. Slutligen är det viktigt att stärka den svenska kulturen och den svenska identiteten. Detta kan göras genom att främja utbildning och forskning inom kultur och historia.